

Strti upi.

Kako je poln pšenični klas!
 Pod srp že sili, sili v pas, —
 In drevje to — kakò bogato!
 O srečni kmetje, srečna vas!

(Gregorčič).

Žitno polje, koliko bogatih upov imaš skritih v polnem klasju! Kot na otroku visi na tebi kmetov pogled. Vsako nedeljo hodi po ozarrah vesel gospodar, zadovoljno vleče svoj vivček in s ponosom zre na tvoje rumeno klasje. V mislih tehta zlata zrnja, prodaja mernike trgovcu in v zlatih sanjah kupuje obleko otročičem in rožnato ruto ženi! Na ves znoj in žulje je pozabil ob pogledu na te, rumeno žitno polje!

Sveta zemlja naša, koliko nad skrivaš v svojih otrocih! Z veseljem smo gledali na klenu zrna, ki so rastla v srcih mladine, z upom smo se ustavljali ob tvojih vaseh in čakali, kdaj dozori v njih klasje, da bo dajalo hrano našim potomcem! Na ves trud smo pozabili in na vse trpljenje, ko smo gledali v žgočem solncu zoreti — značaje.

* * *

Pa, oh, — kaj se temni nebò?
 Pod njim se megle temnosive
 vale čez vrte, trate, njive
 grmeč groznó, preteč strašnó.

(Gregorčič).

Zabobnela je nevihta in vsula se je toča. Oklestila je zlata zrna in v tla zabila šibka stebelca. Vsa sreča je pomandrana. Otožen gleda na razdejano njivo gospodar. V duhu mu vstajajo črne prikazni: prazna kašča, bosí otročiči, od gladu izsušena žena! V par trenutkih je bil strt ves njegov up in okleščene vse nade!

Poznaš najhujšo točo, ljubljeni rod? Poglej v naše vasi ob nedeljah popoldne. Kaj grmi votlo po gostilnah? Boben in harmonika. Kot leone jagode po zraku se vrte ljudje — mladi in stari in klestijo upe in teptajo z nogami srečo. Tisoče mečejo proč, one tisoče, ki bi jih tako krvavo potrebovali desettisoči stradajočih, razcapanih otrok in bledih starcev v za-

pečku. Svoj znoj vlivajo v vino in z lastnimi žulji krmijo nenasična žrela par oderuhov, ki si s satanskim veseljem manejo roke, ko razbija toča nedozorelo mladino.

Votlodoneči bobni, kako slični ste onim bobnom, ki ropotajo na smrt obsojenim zadnje turobno pesem! O znoreli rod, na grobu, ki si ga sam sebi koplješ — plešeš! Ali ne čutiš, kako se ti grobokopi smejejo?

Ustavite to grozno točo po naši Krajini! Kar vas je mož in fantov, odvrnite to grozno narodno, moralno in gospodarsko pogubo od nas! Dovolj je drugih poštenih krepčilnih zabav! Ni treba, da bi radi par kapljic navideznega dežja, padala na vas ploha ledenih zrn. Brez prizanašanja javno osramotimo one coprnike in coprnice, ki prirejajo točo pogubonosnih plesov in njihova imena objavimo v javni sramotni knjigi, da jih bo bral in se jih ogibal vsak, ki ljubi naš rod. — Naj preneha vendar enkrat ledena toča klestiti naš narod, vasi in družine!

Pomenki.

Zakon.

Lep si trenutek, ko src se dvoje
 tiho združi v sreči ene hoje. —
 A dolg in težek pot je družni,
 ki ga živita dva na zemlji tužni.

(A. Gradnik).

Si bil že kdaj na ladji? Le kratek most in par stopnic si preskočil, pa si se ločil od celine. Niti primerjati ni mogoče teh par korakov z ogromno daljavo, ki jo premeri ladja v brezbrežnem morju.

Teh par kratkih korakov napravi človek s poroko. Kar ga čaka zatem, to je dolga, dolga pot zakonskega življenja, ki se konča šele tedaj, ko prispe ladja v pristan. Poroka je trenutek, zakon je doba; poroka je korak, zakon je pot, ki jo ustavi šele smrt.

Svobodna ljubezen.

In vendar se najdejo še po poroki ljudje, ki si žele mostiča nazaj. Veliko jih je skotila moderna doba, ki skušajo z drznim zaletom preskočiti razdaljo, ki bi je ne smeli. Zakonska pot jim je postala viharna in dolgočasna. — Ti uskoki uče »svobodno ljubezen«. Za zgled so jim živali. Združujejo se le začasno in z namenom, da utešijo nagon. Ko neha nagon, nehajo ž njim obveznosti. Tako »svobodno moralo, ki bo razbila jarem dosmrtnih zvestobe«, napovedujejo v bodočih državah. Nič čudnega! Imajo se le za posebno vrsto živali in po njihovem življenju usmerjajo svoje. Ti ljudje so psi z dvema nogama.

Brezumna žival nima duše, zanjo tudi ne veljajo moralni zakoni. Ko pride mladič na svet, je takorekoč že usposobljen za živalsko življenje. Naravni nagon sili samico, da par mesecev doji in goji mladiča, nato pa ta živalska materina »ljubezen« neha. Mladič in mati si postaneta tuja in se ne poznata več. Drug drugega več ne potrebujeta. Krava ne more ničesar več dati in nuditi teličku in teliček ne potrebuje več hraniteljice: dovolj mu je sočna paša na planini in hladna voda v koritu.

Tako je pri živalih. Kaj pa pri človeku? Človek ne pride popolen na ta svet. Njegovo mlado telesce in mehka dušica kličeta po materi, hočeta hrane, varstva, izpopolnitve in vzgoje. V otroka sta vsadila stariša del lastne bitnosti in bistva. Zato veže oba vez ljubezni do otrok, ki je njujin nele po telesni podobnosti, temveč tudi po duševnih lastnostih. Obadva morata skrbeti zanj. Materina milina obseva telo in dušo detetu. Ona ga hrani, z veseljem mu služi, ga pestuje in snaži, ker ji ljubezen narekuje samoodpoved. Zna se prilagoditi otrokovi dušici; z njim postane ona sama otrok, igra se z njim in mu poje po svoje, kakor zna samo mati. Je ni ljubezni, ki bi presegala ljubav materino. Celo najboljša usmiljenka ne čuti do sirot one naravnomočne ljubezni, kot jo čuti mati. Ta materina ljubezen do otroka postane, ožarjena po veri, junaška. O tej ljubavi je nekoč dejal pagan Libanij: »Glejte, kako čudovito junaške matere imajo vendar ti kristjani!« Toda vzgoja otrok zahteva tudi očeta. Mati je premehka prepoustljiva. Nima one resne auktoritete, ki bi otroka z enim samim pogledom prisilila h pokorščini. Ko otrok odrašča, čuti potrebo po možni, močni roki, ki naj ga uvede v življenje in mu vtisne znak moztosti. Zato je oče dolžan sodelovati z materjo pri vzgoji otrok.

Prijatelji, sedaj pa vprašam: Ali bi zadostil oče svoji dolžnosti, ko bi otrokom služil le kruh in jih oblačil? Ne in ne! V dnu duše preziramo onega pohotneža, ki je dekle spravil v nesrečo, šel k sodniji, plačal predpisano »vzdrževalnino«, si obrisal roke in pustil nesrečno dekle in še bolj nesrečno dete v nemar! Takega človeka preziramo. Zakaj? Ne le zato, ker je uničil prihodnjost dekletovo, ker je vtisnil pečat nezakonstva na življenje otrokovo, temveč veliko bolj zato, ker se je z onim, prisilno vplačanim zneskom, odtegnil eni glavni dolžnosti očetovstva: vzgoji otroka. Kajti za hrano in obleko more končno skrbeti tudi žena, oziroma država, očeta pa ne more otroku nadomestiti nihče.

Že iz tega samega razloga proklinjamo ono »svobodno ljubezen«, ki peha nešteto nedolžnih otrok v vagabundstvo, nešteto zapeljanih mater v propalost in brezštevila »odkupljenih« mož v razuzdanost. Z žalostjo moramo priznati, da je ena najžalostnejših »pridobitev« moderne kulture ta suženjska morala, ki hoče zakonu izbrisati nerazdružno vez, ki jo je vpostavil sam Stvarnik.

Civilni zakon.

Pa spet pridejo drugi »apostoli morale« in pridigajo: »Zakon je juridična pogodba. Vsaka taka pogodba se pa z obojestranskim privoljenjem lahko prekliče!« Res, zakon je pogodba! Svobodno jo lahko skleneta zakonska. Ko sta jo pa sklenila, potem imata po božjem zakonu vezane roke. Pri tej pogodbi ne gre le za denar in posestvo, ta pogodba vklepa dve osebnosti, ki pripadata odslej druga k drugi. Tu ne gre samo za takozvano civilno poroko, kjer se določajo pogoji glede dedščine, premoženja in materialnega sožitja, temveč gre za nerazdružno zvezo dveh duš, nad katerimi vlada božji zakon. Ker so pagani imeli ženo le za blago, za nasledno igračo, za to so sklepali z njo pogodbe, ki so jih preklicavali svojevoljno. Krščanstvo je ženi vrnilo osebnost, enakovredno z možko in dalo zakonu ne le značaj civilne pogodbe, temveč pečat zakramentalne pogodbe, ki se mora skleniti pred duhovnikom.

Če pa že navadna pogodba, pri kateri gre le za blago denar, grunt, zahteva tehtnega premisleka in vsestranske opreznosti, kaj naj rečemo o nerazdružni življenski pogodbi? Velike resnosti in globokega premisleka je treba, predno se sklene zakon; ko je pa sklenjen, ga ne razdruži več

nihče, niti sam pekel ne, temveč edinole — smrt. Kdor išče neveste na plesih, po gostilnah, na večernih sprehodih, naj te važne resnice premisli, kajti, »kakor si kdo postelje, tako potem leži.«

Prevarana.

O, saj ne morem, res ne morem več ostati!
Tako mi bilo je, da bi umrla...
In vstala sem in v sobo se zaprla,
a on je pil in vpil. Gorje je meni, mati!

Na belo posteljo je luna lila.
Kako bi bila rada spala, spala...
A zglavja bila so ko trda tnala,
ko mislila sem, kaj sem vam storila.

Prišel je pozno, pôten kakor glista,
smrdeč po vinu... O, kako krvava
od njegovih nohtov je trudna moja glava!...
In zdaj vas čakam tu, še vedno čista,
preljuba moja mati!

O, saj ne morem, res ne morem več ostati!

(A. Gradnik).

Vsak dan smo jo videli v cerkvi, a nihče je ni poznal. Neke jeseni je nenadoma prišla od nekod in se naselila v lični hišici na koncu vasi. Ljudje so govorili, da je iz Trsta in da je bila nekđaj zelo bogata, kaj gotovega pa ni vedel o njej nobeden. To smo pa videli vsi, da je bila zelo stara in zelo pobožna.

Nekega dne pride snažno napravljena deklica s prošnjo, da želi »nonka« govoriti z menoj. Bila je to ona stara pobožna gospa. Grem in potrkam na vrata. »Naprej«, se oglasi tenak glas. Vstopim. Na starem naslonjaču je sedela suhótna ženica. Zdela se je sama sebi tako osamljena in zapuščena, da je hotela poznati vsaj enega človeka, ki bi jo razumel in poslušal. Prav potihoma je pripovedovala tako-le:

»Imela sem solnčno mladost. Moj oče je bil bogat trgovec v Trstu, moja mama pa zelo blaga in pobožna ženska. Ko sem odrastla so me dali v samostanske šole. Še danes se spominjam tistih cvetočih let in obrazov, ki so me spremljali v moji pomladi. Po dokončanih šolah sem se vrnila domov. Ni še minilo leto odkar sem bila v domači družini, ko se je nastanil v naši hiši mlad pomorski častnik. Ugajal mi je. Znal je tako ognjevito in prepričevalno govoriti o zanimivih pomorskih voznjah, o tujih deželah in ljudeh, da bi ga poslušala cele dneve. Priljubil se mi je in sama ne vem, kako in kdaj sem mu obljubila večno ljubezen. Bila sem pač neizkušena, kot jih je dandanes na stotisoče in nisem opazila, da se za njegovimi ognjevitimi pogledi skriva žerjavica strasti.

Nekega dne je stopil v gala uniformi pred očeta, mu povedal svoj namen in moj sklep in poroka je bila gotova stvar.

Preteklo je pol leta in peljali smo se k poroki. To vam je bila nekaj sijajnega ta poroka! Krasen ženin, vesela nevesta, nešteto odličnih gospodov v fraku in cilindru in še več mladih častnikov v bliščeči uniformi. Tej presrečni poroki je sledil srečen zakon. A silno kratka je bila ta sreča. Nekega večera pridrsa mladi mož pijan domov. Zaletuje se v vrata, kriči

in kolne. Prestrašila sem se ga do mozga, a upala, da je bil ta dogodek prvi in zadnji. Pa ni bil ne prvi in ne zadnji: Večer za večerom sem ga čakala v skrbeh, prišluškovala, kdaj se vrne in ko se je vrnil — je bil spet pijan in spet je kričal in spet je krel. Bog nama je dal otroka. Z vsem srcem sem ga ljubila in tudi on se ga je veselil. Zdelo se mi je, da ga je dete poboljšalo. Ostajal je doma in spet sva bila srečna, kot prve dni.

Materina sreča in skrb.

Toda — bil je preslab, alkohol ga je usušnil. In spet je pil in se ni zmenil ne za otroke, ne zame. Nekega dne dobim pismo od vojaškega pomorskega poveljstva. Samo en stavek je bil napisan v njem: »Vsled zelo slabega obnašanja odpuščen.« In temu pismu so sledila druga še hujša, polna visokih terjatev. Iz njih sem spoznala, da je mož igral in zaigral vse, tudi moje imetje.

Prijatelji so se ga usmili radi družine in mu oskrbeli službo v neki pisarni, kjer so mu prizanašali, čeprav je delo zanemarjal dan za dnem. Čez par let je umrl vsled zastrupljenja z alkoholom in pustil družino v najhujši bedi.

Očitali mi boste, zakaj ga takoj v začetku nisem trdno držala, mu branila, ga naznanila sodnji. Ah, potem očitajte tudi materi Auguštinovi, zakaj je samo jokala in molila za sina! Prevelika je bila prevara in pregloboka moja žalost.

V pomanjkanju sem zredila otroke, ki me ljubijo in spoštujejo. Starejša hčerka, ki je že več let omožena, mi je kupila to hišico na deželi, da v miru s svojim Bogom končam stara leta. Tu živim ločena od sveta in premišlujem prevare življenja, ter vsak dan molim za tiste, ki so v nevarnosti, da ne podležejo tem bridkim prevaram.

Taka je bila povest stare nonke v majhni hišici ob koncu vasi. Skozi in skozi prepletena s trnjem, le ena sama lepa roža je vzcvetela na tem trnju: roža zaupanja v dobrotnega Boga.

Oh, ta tašča!

Grozdnikova Tinka je bila poročena z zidarskim mojstrom Ivanom že štiri tedne. Ker je šel mož za par tednov zidat drugam, je sklenila Tinka, da obišče domače.

To vam je bilo veselja pri Grozdnikovih, ko so iz Tinkinega pisma zvedeli, da pride pogledat domov! Oče jo je šel z mlajšo sestro čakati na postajo, mati pa je kuhala in cvrla, ter komaj čakala, kdaj zagleda pred vratmi svojo Tinko.

Pa so prišli! S solzami v očeh sta se poljubili mati in hči. Cela hiša je bila po koncu.

»Prav dobro izgledaš, Tinka; kako ti gre?«

»Dobro, mati.«

»Pa se razumeta z Ivanom?«

»Kako ne! Saj je moj možiček zlata vreden. Pomislite, kar zasluži, prinese meni; le za vsakdanje potrebe si pridrži nekaj denarja. Prav zadovoljen je z mano. Po gostilnah ne hodi. Ob nedeljah čita ali računi, če je pa lep dan, me vzame s seboj na sprehod.« Tinkine oči so žarele veselja.

»Kakšna je pa vaša hišica?«

»Ni prostorna, a je lepa tako, da se je boste razveselili, ko me pridete obiskat.«

»In tašča?«

Senca se je vlegla na obraz mladi ženi.

»O, je zdrava in vas pozdravlja.«

Mati je skuhalo za ta dan dobro kosilo. Dolgo časa so sedeli pri mizi ter se pogovarjali.

Popoldne pa sta ostali mati in hči sami.

»Tinka, povej odkrito, kako je s taščo! Zjutraj si nekaj zamolčala!«

Tega vprašanja se je hči ustrašila. Pogledala je mater in dve debeli solzi sta ji kanili iz oči.

»I, kako je z njo? Dobro!«

»Le nikar tako, Tinka! Opazila sem, da nekaj ni v redu. Upam, da materi ne boš zakrivala.« Te besede so prebile led. V pretrganem joku je tožila hči, da je stara tašča z njo osorna in zadirčna. Dostikrat vpije in počenja z njo, kot bi bila najslabša dekla. Povedati hoče vse Ivanu in če se ne bo tašča spremenila, ne bo mogla več dolgo te njene sitnosti prenašati.

Sočutno je poslušala mati hčerino tožbo. »Poglej, Tinka, kako je prav, da sem te vprašala! Vem, da trpiš. Vendar tega si ne morem misliti, da bi bila mati, ki je vzgojila tako dobrega sina, kot je Ivan, hudobna.«

»Hudobna ni! Bog varuj, tega nočem reči. Je pa tako osorna in čmerna... da me v srce zabode, kadar jo vidim.«

»Ali pa veš, odkod pride ta osornost, Tinka? Poslušaj, otrok! Tašča je imela Ivana rada. S trpljenjem in ljubeznijo ga je vzredila. S celim srcem je visela na svojem sinu in Ivan jo je ljubil. Ko si pa prišla ti v hišo, je sin daroval ljubezen tebi. Preje je ona sama ljubila Ivana, sedaj ga ljubiš tudi ti. prej je ona sama skrbela zanj, sedaj skrbiš zanj ti. Kaj misliš, ali ne boli mater, če čuti, da si je kdo drugi, čeprav opravičenim potom, prisvojil velik del ljubezni, ki je bila prej posvečena izključno njej? Ženske smo take: mislimo s srcem, naša čustva so močnejša, kot je naša volja.«

»Če je tako mati, potem... sem nesrečno omožena!« Tinka je zaplakala na glas. Globoka slutnja se ji je zajedla v srce.

»Moj Bog, nikar ne misli na najslabše! Mirno me poslušaj! Ti je znan pregovor: Mladi ključ, stari luč? Kaj ta pregovor pomeni? Dokler nisi prišla ti v hišo, je gospodinjala Ivanova mati pri ognjišču. Sama je kuhala, snažila in upravljala gospodinjstvo po svoji volji. Sedaj si pa prišla ti in prinesla s seboj svoje znanje ter hočeš po svoje kuhati in upravljati. Ali ne čutiš, kako huč udarec je preneslo srce stare žene?«

»Dobro, pa naj gre mati iz hiše, če ji ni všeč! Ivan naj ji preskrbi par sob, naj pobere svoje stvari in se izseli. Kdo bo prenašal ta večni pekel!«

»Tinka, tako ne govori moja hči! Poznaš četrto zapoved! Hočeš zlorabiti ljubezen možovo zato, da se pregreši zoper ljubezen materino? Veš, da boš s tem zarezala novo rano v Ivanovo srce in mu napravila težko vest! Nikar se ne pregreši nad ljubeznijo, da ti tega ne bo kdaj očital!

»Kako pa hočem drugače, mati?«

»Kako? Pomisli, Tinka! Vrnj materi sina in nikar si ga ne prilaščuj popolnoma! Stori stari mamki veselje! Vzemita jo s seboj v nedeljo na sprehod, pojdi z njo v cerkev, potoži tudi njej svoje težave, da jih sliši še ona.

Stara ženica mora čutiti, da ima sedaj dva otroka, ki jo ljubita. Ti moraš biti njena hči! Če bo Ivan videl, da ljubiš njegovo mater, bo še prisrčnejše ljubil tebe. In če hoče zapovedovati? Nikar ji ne ugovarjaj! Posvetuj se ž njo, kaj bi kuhala, kako bi sobo uredila: privadi se polagoma na njene navade, pa boš srečna!«

Hči je zmišljeno poslušala. Vedela je, da ima dobro mater, a tako sveta in modra se ji še ni zdela nikdar poprej.

»Saj bi rada, mati, a ne vem, če bom mogla!« Materin nasvet se ji je zdel pretežak.

»Kako sem te učila, Tinka! Zaradi dobrega Boga nam ne sme biti nobena žrtev previsoka. Kdor ljubi Boga, tega tudi Bog ljubi in mu pomaga.«

Čez štirinajst dni se je Tinka vrnila. Ko je po šestih mesecih prišel oče od krsta, je ves srečen pripovedoval, kako lepo se razumeta tašča in Tinka in s kakšno ljubeznijo strežeta majhnemu detetu. In stara mati se je zasolžila, ozrla se je v križ na steni in vzdihnila: Ti, moj Bog, si dober. Vse si prav uredil. Hvala ti na veke!«

Jože Abram.

Kako in kam naj prirejamo izlete.

Pred nedavnim časom so bila »bralna društva« in »čitalnice« le za takozvane »boljše sloje«; izmed kmetskega in delavskega ljudstva je le redkokdaj kdo vanje zalezal, — dandanes bo imela kmalu že zadnja, najbolj pozabljena vasica svoje »Prosvetno društvo«. Pa ne samo to. Niso le knjige in časniki, po katerih rado sega preprosto ljudstvo, staro in mlado. V doglednem času bo lahko ves naš narod prepeval v zborih in bo znala zlasti dorasla in nedorasla mladina tako spretno nastopati in se kretati po igralnih odrih, da ne bo med mestnimi in podeželskimi diletantskimi igralci nobene razlike. Vse to je živ dokaz vsemu svetu, kako nadarjen je naš narod, kako vnet za svoj kulturni napredek. In ako nam bo nebo milo, da se v teh težkih časih gospodarsko vzdržimo, pride kmalu čas, ko bo vsa naša dežela, vse naše ljudstvo gospodarsko in kulturno organizirano. Bog daj!

Pa še v nečem se skuša naše podeželsko ljudstvo, zlasti organizirana mladina bolj in bolj izenačevati z mestnim prebivalstvom. V izletih in celo pravem hribolaztvu. Da meščani porabljajo kaj radi svoj prosti čas za izlete po deželi in po gorah, je naravno. Gibanja potrebujejo, čistega zraku, razvedrila jim treba. Mnogi imajo pri tem še višje smotre: spoznavati, občudovati in uživati hočejo lepoto stvarstva božjega, — spoznavati bolj in bolj svojo ljubljeno, prelepo domovino, ter jo čim bolj vzljubljeni.

O, koliko bi se dalo o tem lepega napisati! Kako lepo in razveseljivo bi bilo, ko bi čim mogoče vsakdo poznal vsaj površno vso svojo domovino, vso deželo, vse njene lepote, — a ne le zemljo, ljubljeno skupno rodno zemljo, ampak tudi ljudstvo, svoje brate, svoje sestre! Potem bi tem bolj čutil, da je vsa domovina njegov dom in vsi rojaki njegovi krvni bratje in sestre!

Izlete in hribolaztvo ali planinstvo so do najnovejšega časa gojila v prvi vrsti meščanska društva, zlasti pa planinska društva, ki imajo svoj sedež po mestih in po trgih na deželi. Priznati moramo, da so nekatera izmed njih mnogo storila za odkritja in poznavanje lepote naše domovine. — Res je, da se je pri tem zelo zanemarjalo posvečevanje Gospodovih dni nedelj in praznikov in se to godi še vedno v obilni meri, a mnogo

teh izletnikov in planincev jih že itak navadno ne posvečuje, tudi če so doma. Eno pa je gotovo: poprej so le ti posedali ob takih dneh po zatuhlih gostilnah, kavarnah in zakajenih beznicah, zdaj se pa kretajo po čistem zraku in si vsaj zdravstveno ne škodijo; — če ne molijo svojega Boga po cerkvah, ga vsaj občudujejo v mogočnosti in lepoti njegovega veličastnega stvarstva: bližajo se mu bolj kot pri pijači in igri. In ako se jim priložnost nudi, stopijo prav radi tudi na svojih izletih v božji hram. To nam priča n. pr. Triglav, kjer je tik pod vrhom na Kredarici poleg kože tudi kapelica lurške M. B. Tam gor je zadnjih par let poleteli vsako nedeljo in praznik redno vsaj po ena maša. — Mimogrede bodi omenjeno, da je dični naš solkanski rojak, sedaj krški škof, *dr. Jos. Srebernič* ustanovil v družbi drugih tovarišev pod okriljem »Slov. plan. društva v Ljubljani« poseben *Aljažev odsek*, ki skrbi za to, da se bo po možnosti dajalo izletnikom in planincem povsod priliko, da se lahko vdeležé zapovedane dni službe božje.

Naša prosvetna društva in druge podeželske organizacije se, kot rečeno, zadnje čase tudi žele zanimati in navduševati za manjše izlete a tudi za nizke in visoke naravine lepote naše prekrasne domovine. In to je tudi prav, ako se goji ta šport zmerno in pa, ako se pri tem ne zanemarja krščanskih dolžnosti. Delovno naše ljudstvo ima sicer ves teden dovolj in včasih še preveč gibanja, vendar pa je zelo koristno, da se tu in tam pošteno razvedri na daljšem ali krajšem skupnem izletu, da obiše kako sosedno organizacijo ali se vspne na kako lepo razgledno goro čeprav ne božjo pot, da poji svoje oko in srce, da se prav pošteno napoje in navriska.

* * *

V naslednjem skušam navesti vsaj nekaj prav lepih izletov v naši deželi. Ne nameravam s tem kaj svetovati krajevnim društvom, zakaj vsako društvo pozna bolje od mene poti svojim izletom in svoje okoličanske lepote. To velja vsem našim društvom na sploh, da spoznajo tudi bolj oddaljene kraje in lepote za svoje morebitne izlete.

Kras in tržaška okolica imata to prednost, da imata polno lepih razglednih točk na morje, na drugo stran pa čez Kras proti Vipavski dolini in Brdam, visokemu trnovskemu gozdu, Hrušici z Nanosom ter v oddaljeno ozadje na Kaninsko pogorje in Dolomite. Lepe izlete nudi ves lepo obrasli *Zekanec*, Repentabor, Štjajak in Vrabče, Erzelj nad Gočami, Štanjel, ki je tik železnice, Škratljeвица pri Štanjelu, Školj nad Šmarjami in posebno ugodno ležeči Trstelj med Komnom in Prvačino. Od Trstelja dalje na zahod pa nudi lepa izletišča in hvaležna razgledišča ves nadaljni obmejni greben Krasa nad Vipavo proti Gorici in nad ravno Furlanijo tja do Grmade pri Devinu in Vojščice. Vsa ta izletišča se nahajajo blizu vasi in večinoma blizu železniških postaj.

Vipavska dolina ima poleg manjših izletišč in razglednih točk v smeri proti Krasu svojo neprecenljivo Hrušico z Nanosom, Angelsko goro, Podkrajem in Colom. Znamenit je zlasti visoki Kučelj a Šturska gora in Dol sta tudi vabljiva. Še lepši je trnovski gozd s Čavnom in drugimi vrhovi. Trnovski gozd od Čavna pa tja do vasi Trnovo je ob robu nad vipavsko dolino naravnost očarujoč s svojim krasnim razgledom proti morju in daleč čez morje. Ima vrh vsega še to prednost, da vodi ob robu pot, da naleti vsako toliko na kako gozdarsko kočo in da prehodiš vso to pot od Ajdovščine ali kake druge bližnje vasi do Trnovega in od tam v Go-

rico ter z železnico nazaj v enem dnevu. Izlet enega dne je tudi iz Gorice čez Trnovo na Lokve in od tam na veličastni severni rob trnovskega gozda, od koder je krasen razgled naravnost na Gorenjo Trebušo in daleč, daleč čez idrsko gorovje, čez Cerkljansko in Tolminsko z vsemi vrhovi bohinskega gorovja in Krna ter mogočno panoramo sivega očaka Triglava tja do istotako osivelega Kanina in še dalje in še dalje. Iz Gorice na Lokve čez Čepovan vozi po leti tudi avtomobil. Da bi opisal krasoto trnovskega gozda in njegovih prelepih razgledišč, ki moral napisati celo knjižico!

Brda, lepa, vinorodna naša Brda, so vsa eno veliko razgledišče na ravno Furlanijo in laško neizmerno ravnino ali pa na spodnji Kras, vipavsko dolino in na bližnje gorato ozadje s Krnom in daljnimi Dolomiti. Najhvaležnejša točka je pa vrh sv. Gendre, kamor je najbliže s postaje v Plaveh. Od tam se pa vleče dolgi razgledni greben dobro uro visokega gorovja, ki meji na ravno Benečijo. Na njem leži več vasi, med tem prelepo Marijino Celje in Srednje. Najprikladnejše izhodišče tja gor je postaja v Kanalu. Od Srednjega dalje se vleče ta prelepi obmejni greben, ki se dviga čedalje bolj, na Ježo, ležečo nad Volčami, in dalje na znameniti dolgi Kolovrat do vasi Livka nad Kobaridom, od Livka pa se vspenja na prelepi, mogočni Matajur, ki je nad 1600 m visok. S postaje Sv. Lucije čez Volče na Kolovrat in od tam čez Livek v Kobarid je zmerna enodnevna tura. Z livških Ravnih se pa lahko krene v lepo nadižko dolino, po kateri teče železnica iz Kobarida čez Čedad in Videm v Gorico.

Iz Kobarida se nam nudi krasen izlet na 1 uro oddaljeno, naravnih lepot bogato Drežnico nad katero se grozeče v silnih strminah vzpenja proti nebu sivi Krn. V Drežnici je še posebej vredno omeniti v lepem slogu zgrajeno novo cerkev Srca Jezusovega, ki pa, žal, še ni dovršena.

Iz Kobarida prideš v eni uri tudi na zelo lepo ležečo vas Libušnje tudi pod Krnom, od tu pa v pičli pol uri na Vrsno, rojstni kraj našega divnega pesnika Simona Gregorčiča. Vredno je videti ta »planinski raj«, toli opevan v prekrasnih pesnih našega planinskega slavčka! Za slovo pa stopiš z Libušenj še doli na prijazni grič svetega Lovrenca, na pokopališče, kjer ob zidu kapele počiva naš ljubljani pesnik in moli za svoj narod, da bi mu milejše zvezde zašijale.

Na čelu *banjške* planote je Sv. Gora, znana Marijina božja pot, ki ~~nudi~~ nepričakovano lep razgled na vse strani in tja gor do sivega Triglava. Sicer je banjška planota sama na sebi zelo lepa a posebno velikih razglednih točk nima. Priporočljivi so pa izleti iz Gorice čez Sv. Goro v Plave ali na Kanal, ali pa čez Grgar, Bate oziroma Banjšice na Kanal, ali pa na Avče in narobe. To je enodnevna pot zmerne hoje z velikimi odpočitki. Enodnevna trda tura z malimi odmori bi bila pa iz Gorice čez Banjšice, Kal in tolminski Lom h Sv. Luciji ali pa iz Gorice čez Čepovan, Vrata na postajo Sv. Lucije. A tod je ves čas le trda cesta in ima dokaj lepo razgledišče le na Vratih v globoko idrijsko dolino. Krasno razgledišče pa nudi Široko nad Lomom oziroma nad postajo Sv. Lucije. To leži ob klancu, ki vodi od Sv. Lucije v Grudenco in je oddaljeno komaj dobro uro od postaje.

Od Sv. Lucije se cepijo štiri doline: ob Soči proti Gorici, na jug, ob Soči proti Tolminu oziroma Volčam proti Kobaridu in Bovca na sever, ob Idriji proti Cerknemu in Idriji in ob Bači poleg železniške proge proti Podbrdu. Sv. Lucija s Tolminom in Volčami je prekrasna izletna točka. Znameniti ste pri Sv. Luciji divje-prepadni strugi Soče in Idrijice, ki se

zlivati tik pod vasjo. V Sočino globoko strugo so napravljene varne stopnjice. Po eno uro visoke gore okrog in okrog Sv. Lucije so prav lepa razgledišča. Prav toliko oddaljene so tudi slavne Mengore, porušena božja pot D. M. nad Volčami. V Tolminu je krasna razgledna točka tolminski grad, stara razvalina Kozlov rob. Pol ure od Tolmina se nahaja vrtoglav most nad divjimi prepadi reke Tolminke, kmalu nad mostom tako zvana Dantejeva jama, ob desnem bregu Tolminke pa vodi pot v dve uri oddaljeno vasico Javorco, kjer stoji zelo zanimiva vojna cerkev z vojaškim pokopališčem. Od Sv. Lucije tja je 3 ure.

Za enodnevne izlete iz oddaljenejših krajev prihajajo v poštev le bolj doline z železnico, v našem slučaju lepa baška dolina. S podmelške postaje je zelo zanimiv izlet v blizu 3 ure oddaljene knežanske Ravne, ležeče tik pod bohinjskim gorovjem. Iz Podmelca se dobro izplača tudi izlet po vojni poti okoli Jalovnika in Kobiljeglave na sirarsko planino Lom ali pa tudi na vrh Jalovnika. Na drugo stran pa s postaje na Ponikve in iz vasi čez slikovito gorsko planoto in Bukovski vrh na Bukovo, od tam pa ali na postajo Grahovo ali čez znano Zakojco na postajo v Hudijužini.

Z grahovske postaje vodi pot na Bukovo in od cerkve dalje gor na lepo zeleno 1300 m visoko Kojco. S postaje na vrh gore se porabi $2\frac{1}{2}$ uri. Ta tura je zelo lahka in brez vsake najmanjše nevarnosti, razgled pa je že od bukovske cerkve krasen, z vrha Kojce pa še tem bolj, ker je blizu 600 m višji od cerkve. Z grahovske postaje se izplača iti tudi v Nemški Rut, ki leži visoko ob Gradici, bohinjskem obmejnem gorovju. Tja gor se rabi s postaje dobri 2 uri. Ako si že v Nemškem Rutu, je najbolje, da greš po tem krasnem gorskem svetu in njegovih prijetnih grapah po pobočju obmejnega gorovja še $1\frac{1}{2}$ uro dalje, pa prideš v Stržišče, ki leži sredi prelepega grivastega polja tik pod sila strmimi boki na prebujnih cveticah prebogate Črne prsti. Od tod prideš v dobri uri na hudojužensko postajo. Greš pa lahko iz Stržišč naprej mimo samotne cerkve, ki stoji obzidana kakor trdnjava vrh lepega zelenega stožca, dalje skozi bližnjo vas Kal, od tu doli v divno sotesko divjega potoka in dalje čez Trtnik na postajo Podbrdom. Iz Stržišč v Podbrdo je zopet le eno dobro uro.

Podbrdo samo na sebi je tudi hvaležen kraj za izlet, ako obišeš tudi bližnjo okolico. V vas Bačo porabimo tričetrt ure, pa dospemo na prav lepo razgledno točko. Ako gremo še pičlo uro naprej, pridemo na 1181 m visoko Baško sedlo, ki tvori lep prehod v divno bohinjsko dolino. To je bila v prošlih časih edina in zelo živahna trgovska in sploh prometna zveza Bohinja s Primorsko in Italijo. — Lep užitek imaš tudi, ako greš od podbrške cerkve po cesti ali po kolovozu mimo turškega križa (dr. Krekovega igra »Turški križ«) na 804 m visoko Petrovo brdo, kjer je državna meja in vodi od tod cesta dalje zdržema navzdol proti Zalemu logu. Od cerkve do tu imaš le eno uro hoda.

Ako še omenimo Hudojužino (t. j. Hudo ožino), od koder vodi lepa, dobro poldrugo uro dolga pot čez Zakojco na Bukovo in pa tudi poldrugo uro dolga pot v Stržišče, pa smo s krajšimi izleti v baški dolini pri kraju. Ostane nam še omeniti dve večji, a končno vendar le enodnevni turi, namreč na 1631 visoki Porezen, ki se dviga s svojim krasnim razgledom med Podbrdom in Cerknem ter turo na 1845 m visoko prelepo in divno razgledno Črno prst med Podbrdom in Bohinjem. Na Porezen rabiš iz Podbrda ali iz Hudojužine po tri dobre ure, na Črno prst pa iz Podbrda blizu štiri ure. O drugih izletih, ki so bolj oddaljeni od železnice in o turah v visoko gorovje pa drugič kedaj.

Milan Povšič.

Naša apostola.

*Sveta Ciril in Metod,
K vama v molitvi zdihuje naš rod!*

* * *

*Prišla iz vzhoda sta kot žar,
ki daje božji ga altar.
Zbudila dede sta iz spanja,
jim dala luči in spoznanja,
da samo s križem, z Golgato,
odpre se narodu nebo.*

* * *

*Naj, kot tedaj, ko blagovest
srce pradedom je prevzela,
žari spomin današnji dan,
nam seva v slednji hišni hram,
da silno moč viharja
prežene svetla zarja.*

* * *

*Sveta Ciril in Metod,
krepita v značaju slabotni naš rod!*

Na Gorah.

(Revizijski izlet.)

*Za mano ostani, zidovje!
Iz mesta radosten bežim;
čez travnik, polje in grmovje
na goro zeleno hitim.*

(Fr. Levstik).

Neznansko pusto je človeku, če mora preživeti poletne nedelje v mestu. Vročina, prah, ropot avtomobilov ga dela nervoznega do kosti. Zato mu je dobrodošla vsaka prilika, da se odkriža dolgočasnega mestnega zehanja in jo ubere na deželo, kjer vladata edino še prazniški mir in ljubka poezija Gospodovega dne.

Tako priliko sta našla revizorja za binškoštne praznike. Že dolgo je napovedovala Prosvetna zveza društveno revizijo na gorski planoti, ki se vzpenja nad Idrijo in razteza od Šentviške gore do Ponikev. V rosnem solnčnem jutru je pridrčal vlak na svetolucijsko postajo, kjer je pričakoval vrli organizator g. Nace revizorja z vozom. Prijateljsko smo se pozdravili kot stari znanci, konjiča sta potegnili in po kratki idilični vožnji

smo se ustavili na *Idriji ob Bači*. K reviziji se je sestal odbor ondotnega Izobraževalnega društva. V mali, lični sobi, ki jo je dal društvu na razpolago g. Skok smo pretresali vsa važnejša vprašanja glede društvene poživitve. Idrijsko društvo je bilo ustanovljeno leta 1908. Med vojsko je prenehalo društveno delo in le s težavo se je posrečilo rešiti društveno knjižnico. Leta 1921. se je pa društvo poživilo in si zagotovilo pravni obstoj. Člani in članice so pridno obiskovali pevske vaje in se marljivo posluževali knjižnice. Vkljub temu, da ima društvo čez 100 knjig, so večinoma vse prečitane že po trikrat; treba bo na vsak način knjige izmenjati in jih dopolniti z novimi. V društvenem odboru so naslednji gg.: Iv. Vidmar, Ant. Skok, Leban Andrej, Kovačič L. in knjižničar Krivec. Vseh članov in članic šteje društvo 31. Odbor je imel tekom leta tri seje. Po sklepkih glede skorajšnjega občnega zbora in skupnega izleta, sta se revizorja poslovila od prijaznih Idrijčanov in se odpeljala proti Pečinam.

Bil je krasen prazniški popoldan. Ptiči so imeli v grmičih svoj koncert, rdeče jagode so se smejale ob brežinah in vitke jelke so v paradi stražile vhod v gorski raj. Mimo prijaznih Roč smo dospeli na planoto, porastlo s krasnim gozdom.

„Ponosno senčni gozd je stal,
po leti zimi ves zelen,
podoba nevmljivosti. —
Kdo pač podere ga do tal?
Saj nikdar mu vihar noben
ne vniči nevpogljivosti.
— Tak senčni gozd i naš je rod. —
Naš rod je gozd krasno rastoč,
Ne vzrastel, vedno se gibljoč“.

(S. Gregorčič).

Bili smo v Pečinah, prijazni gorski vasici, polni poezije v krajevni legi in starih običajih. Veseli, gostoljubni obrazi so nam pričali, da bivajo v tej oddaljeni vasici ljudje z našo dušo, ki se razveseli pristrčno vsakega prijatelja in ga z bratsko odkritosrčnostjo sprejme. Eden izmed revizorjev je šel na *Šentviško goro*, drugi pa v *Ponikve*.

Čitalničarji so nas že pričakovali v Ponikvah. Napolnili so prostorno sobo in z zanimanjem poslušali govor revizorjev. Izredna inteligenca in umevanje je sevalo iz obraza vrlim društvenikom. Po predavanju se je vršila v društveni sobi revizija. Vsi zapisniki so bili v najlepšem redu. Iz poročil povzamemo naslednje štatiščne podatke: Čitalnica je bila ustanovljena leta 1900. Šteje 30 članov in članic. V odboru so gg.: Leop. Hvala, L. Kenda, Kranjc Ant., Lapajna Viktor, Pavla Kobal, Kenda Ivan, Kobal Lucijan, Hvala Marija, Kobal Alojzija in Golja Mih. Petje vodi g. Lapajna Jožef. Odbor je imel v tekočem letu 6 sej. Društvo ima knjižnico z 182 knjigami. Kupilo je lasten žitočistilnik in si nabavilo krasen oder. Z društvenimi večeri bo odbor začel takoj, ko preneha najnujnejše poljsko delo.

Po dovršeni reviziji je spremljal predsednik revizorja nazaj v *Pečine*, kamor se je vrnil tudi revizor iz *Šentviške gore*. Tudi v Šentviški gori imajo Bralno društvo, a žalibog le na papirju. Poleg drugih zaprek, tvori glavno oviro v društvenem razvoju vkoreninjeni prepir med vaščani. Ravno ta okoliščina še bolj silí, da bi se združili zavedni fantje, ki

jih tudi v tej lepi vasi ne manjka, in začeli z društvenim delom, ki ima zlasti namen poživiti in utrditi med vaščani prijateljstvo.

V *Pečinah* je na binkoštni večer vse mrgolelo. V lepo opravljeni društveni sobi so se zbrali vrli fantje in moške, dekleta v narodnih nošah in zastopniki društev iz Ponikev, Šentviške gore ter odlični gostje iz Roč. Prijazni društveni večer je otvoril neumorno delavni predsednik g. Ign. Pisk. Po revizorjevem govoru, ki je napravil na zbrane društvenike mogočen utis, se je razvila pristrčna društvena zabava. Nastopal je pevski zbor, katerega vodi požrtvovalni pevovodja g. Klemenčič Justin. Posebno so nas razveselile deklamacije, pozdravi gostov iz sosednjih vasi in neprisiljena zabava s šaljivo pošto.

To društvo »Planinka« nam jasno kaže, kaj more pridna, nesebična moč doseči v ljudski izobrazbi med našim narodom. Odveč bi bila vsaka hvala, naj raje govore poročevalci!

Leta 1922ega se je iz bivše Čitalnice dvignilo novo društvo z imenom »Planinka«. Vkljub dosedanjemu negotovemu pravnemu stanju lahko

Prosvetno društvo „Planinka“ na Pečinah.

šteje delovanje tega društva med najzornejše, kar jih ima Prosvetna zveza. V društvo je uvedel predsednik društvene večere, ki so se vsem društvenikom izredno prikupili. Ti društveni večeri se vrše po navodilih »Čolniča« vsakih 14 dni. Poleg deklamacij, petja, nagovorov, čitajo društveniki pri teh večerih »Pomenke«, ki jim zelo ugajajo. Poleg društvenih večerov se člani in članice marljivo poslužujejo društvene knjižnice, ki šteje 251 lepo urejenih knjig; izmed teh knjig so 82 zvezkov darovali društvu člani sami. Pevski zbor šteje 16 pevcev in 17 pevk. Društvo ima lasten klavir in prenesljiv oder. Dramatski odsek je priredil med letom

več iger in kupletov. Posebno lepo je uspela predstava »Stari in mladi«. Vseh članov je v društvu 49, med njimi 8 mož, 16 fantov in 24 deklet.

Društvo je priredilo v letošnji pomladi lep izlet na Porezen, katerega so se udeležile tudi članice v narodnih nošah. Kar posebno pohvalno omenjamo o društvu »Planinka« je ona domačnost, zadovoljstvo in veselje nad društvenim delom. Želimo, da tako tudi ostane! Društveni odbor sestaja iz naslednjih članov in članic: Ign. Pisk, Lapajne Gabrijel, Lojzka Bičič, Janez Mrak, Podgornik Pavla, Rudolf Kafol, Vogrič Janko, Natalija Mrak in Pisk Andrej.

Drugi dan je bil binškočni pondeljek. Zbudilo nas je prekrasno ubrano pritrkavanje v zvoniku. Tu na deželi šele človek občuti vso lepoto praznika. Svetlo solnce, rosne trave, ptičje petje, lična cerkev, pobožno ljudstvo, pristrčna pridiga in rajski mir — v resnici prizor, ki ostane človeku v trajnem spominu.

Poslovili smo se od gostoljubnih Pečanov in s predsednikom »Planinke« ter predsednikom iz Bukovskega vrha šli v krasnem jutru na Vrh. Obhodili smo mogočna posestva, ki imajo korenike do pekla, čudili se lepemu razgledu in skoro nevede prišli na *Vrh pri Bukovem*. To je mala ljubka gorska vas z raztresenimi hišami. In vendar tudi v tej oddaljeni vasici živi majhno, a vzorno Izobraževalno društvo. Sami fantje so ga ustanovili lansko leto. Napravili so si okusno društveno izbico, katero bi si morala ogledati marsikatera društva v dolini. Tu imajo svoje sestanke, časnike, okrog 90 knjig, vzorno sestavljen sobni red in čitalnico. Celó v ledeni zimi, ko je bilo na debelo snega, so prihajali društveniki vsak večer v to prijazno sobico k igralnim vajam.

Zapisniki, ki jih vodi odbor so sestavljeni skrbno v domači obliki. Iz njih posnemamo, da je v društvu vpisanih 45 članov. V odboru so: delavni predsednik Franc Jeram, tajnik Jakob Jeram, blag. Makuc Alojzij, knjižničar Čufer Jakob in odborniki: Čufer Franc, Viktor Šavli, Čufer Venceslav in Hvala Ivan.

Od te revizije sta odnesla revizorja najlepši vtis in jasen dokaz, kaj premorejo naši kmečki fantje, če so izobraženi.

Iz Bukovskega vrha smo šli proti Bukovem, kjer se je istočasno vršil gospodarsko - socialni tečaj.

Našim kulturnim delavcem, ki nosijo težo izobraževalnega dela v teh prijaznih vaseh, izražamo tem potom javno najlepšo zahvalo za njihovo nesebično delo in za prijateljsko gostoljubnost, ki so jo odkritosrčno izkazovali revizorjema iz mesta.

Dr. Terčič.

V razmišljanje.

Svetovna vojna je povzročila toliko izprememb v družabnem redu, da bi moral opazovalec, ki so mu znane le senčne strani človeškega duha, obupati nad krono stvarstva. Zdi se, da so se uresničile besede božjega pisma, ki pravi na nekem mestu: to so dnevi, o katerih moram reči, da mi ne ugajajo.

Krivda leži na ljudeh samih, kajti oni odločujejo usodo svetá in ne obratno, sicer bi na svetu zavladal pravi raj mesto današnjega pekla, kamor je zabredla družba novega veka.

Nas bo zanimal predvsem naš mali narodič ob obalah sinjega Jadrana. Naravno je, da si ne želimo njegovega pogina, ampak obstoja, procvita, napredka. Bodočnost pa pritiče mladini, ona je poklicana rešiti to, kar se še spasiti dá. Naša mladež je zadnji up, zadnja bilka, katere se moramo oprijeti, da ohranimo sebe in svoj rod.

Največjo našo nesrečo tvori pomanjkanje pravega značaja. Značajnih fantov in deklet je med nami bore malo in še ti ne pridejo v vladajoči moralni temi do prave veljave. Ne morda edinole zato, ker nimajo idealov, vzvišenih nad vsakdanjost, ampak zato, ker jih ne zasledujejo do konca z jekleno vztrajnostjo. Primanjkuje nam torej odločnosti, brez katere si ne moremo predstavljati pravega značaja, ki zamore prenesti vse ovire in žrtve, kar jih zahtevajo visoki ciji in vzori.

Brezdelje, lahkomiselnost, površnost, lišpanje, letanje po puhlih zabavah — to so gavne dike današnje mladine, pa tudi odraslih ljudi, ki bi morali mladež navajati k točnemu izpolnjevanju dolžnosti. Nevgasni pohlep po udobnosti, zbiranju zakladov, hrepenenje po razuzdanem razveseljevanju, zanikanje idealov, licemerstvo in hinavščina, oboževanje zapeljive zunanosti, uživanje do skrajnosti — to naj bo prva in glavna zapoved modernega človeka, ki edinole še spada v olikano družbo, vsi drugi so pomilovanja vredni reveži. Zakaj bi se ne posnemal starodavni Rim, ki je okusil vse slasti tega svetá, nato šele poginil! Tako trde krivi preroki; dvomimo pa, če bodo njihovi nauki prodrli v polnem obsegu.

Skromen, toda delaven, odkritosrčen, nepokvarjen kulturni delavec v polni zavesti svojih stanovskih dolžnosti, takim življenjem ne pojde v past. Ker smatra pod svojo častjo, da bi klečeplazil pred nevrednimi, se klanjal ničevosti, se v prahu valjal pred onimi, ki si samolastno prisvajajo pravico nad njegovim poštenjem in se tako poniževal samega sebe, mora pri njih prej ali slej občutiti njih osveto: ob čašah šumečega šampanjca, v omami dehtečih toalet, ali celo ob priprosti čajanki, se odločuje o njegovi usodi, napovedan mu je boj na življenje in smrt. Junak je preganjan do konca; končno pride pravo spoznanje, njegovi nazori zmagajo, na bojišču pa ostanejo nedolžne žrtve v največjo radost skupnim sovragom značajnosti.

Smo sinovi sicer zdravega, toda priprostega naroda; vendar se nahajajo med nami, ki posnemajo mogočna ljudstva z bogato in slavno preteklostjo, toda ne njihovih neminljivih zgledov, ampak se z njimi hočejo kosati v razkošju, vladohlepju in potratnosti — pač smešnotragični prizor! Proti Golgoti tavajo naše izmučene duše, na izkopanih grobovih pa se raja in pleše, tako hočejo grobokopi ljudstva.

Takih primerov je malo med nami, toda slabi zgledi kaj radi mičejo in uspehi se kažejo v obilni meri. O častnih izjemah ne bomo govorili na tem mestu; ugotoviti moramo za sedaj le bridko dejstvo, da je slika našega družabnega življenja žalostna, in da drvimo čedalje bolj navzdol.

Razmere današnje dobe kriče po izboljšanju, prerojenju. Le-to more v prvi vrsti iziti iz družinskih krogov, iz prave vzgoje. V to so poklicani stariši, predvsem pa mati. Njena odgovornost je take važnosti, da bi se o tem velikem vprašanju dalo obširno razpravljati.

Naša samoobramba pripada v prvi vrsti ženski. Narod, ki ima značajno ženstvo lahko mirno zre v bodočnost. Kaj naj sodimo o našem ženstvu? Na splošno smo lahko nanj ponosni. Opazujemo pa leto za letom, kako zlasti pri mladih dekletih značajnost hira. Navidezni sijaj in mamljive besede so zapeljale že nešteto naših deklet, ter jih odtujile domu,

veri in materi. Šle so v svet zdrave, ponosne, polne življenja, vračale se pa osramočene, razočarane, izčrpane. Marsikatera mladenka je tedaj izprevidela, da je povsodi dobro, doma pa najbolje, kar je povsem naravno. Pohlevni, toli podcenjevani narodič, jo je zopet sprejel v svojo sredo, in ji odpustil veliko zмотo ter ji pomagal lečiti zadobljene rane. Vprašanje je pa, ali zgodovina izpregleda tudi to, da je zatajila svojo krasno rodno grudo, svoje pokolenje, svojo milo domačo govorico in spomin častitljivih pradedov: poštenje in vero v Boga.

Ugovarjati utegne kdo, češ, ako dekcle ne najde sreče doma, zakaj bi se je ne poiskalo drugod? Čustvo simpatije in ljubezni je skupna last vesoljnega človeštva in ne pozna razlike jezika, vere itd. Ta trditev pa ni povsem umestna. Če fantje ne škilijo preko mej domačega roda, čeprav se jim nudi večja prilika, zakaj pa se to pojavlja v zdatnejši meri pri dekletih? Odgovor ni težak: zato, ker se jim domači fantje zdé prenziki po

Pevski zbor na Ponikvah.

stanu, imetju ali prenerodni v izražanju laskavih besed, prekmetski — torej samo prazni izgovori. Treba je računati z danimi dejstvi in ublažiti zahteve po zlatih gradovih v oblakih. Malo ponižnosti je med našo mladino, zlasti pa med dekletih, še manj pa želje po spoznavanju pravih domačih biserov, preveč pa hrepenenja po navidezni sreči, blagostanju in slavi drugod. Svet nima vsled tega o nas baš laskavega mnenja, temveč nas s hipnimi slavospevi še bolj ponižuje in pritiska ob tla v zavesti, da nam to ugaja, ker nismo dovolj zavedni, kar zopet kaže na občutno pomanjkanje pravih značajev: ne tuja sila, sami sebe se uničujemo. — Pomnimo dobro: značajnega človeka spoštuje vsak.

Če bomo priprosti v zunanosti, skromni v vsakdanjih potrebah, toda bogati na duši, močni v veri, odkritosrčni v besedah, plodoviti v trdem delu, plemeniti napram bližnjemu, kremeniti v značaju — potem bomo želi koristne sadove zase in za bodočnost. Vajeti bodočnosti pa ima v rokah mladina.

Naj skrbno gleda, da ne trešči našega rodu v prepad. Odgovornost pred Bogom in zgodovino je velika!

R. Bednarik.

Stoletja pričajo!

(2. zgodovinska slika.)

Vsi, ki so kedaj bivali po slovenskih livadah in planinah, so se pogreznili v globine tisočletnih vekov, le naši očetje so ostali!

Še predno so se Slovenci naselili na ozemlju, katero jim je prisodila, kot smo videli, zgodovina, so že bili tod poseljeni kraji. Že 2000 let prej, ko je zgodovina v Betlehemu vpisala največji svetovni misterij, je stanoval po vsej južni Evropi divji človeški rod, ki še ni poznal niti svojega imena. To je še bilo v tistih temnih dobah, ko je bila Evropa do Karpatov in Alp pod par tisoč metrov debelo ledeno skorjo. Ti prvotni prebivalci slovenskih dežel so se oblačili v kože divjih zveri, ki so jih ubijali s kamenitim orožjem ter jedli njih surovo meso. Stanovali so v podzemeljnih votlinah, kakršnih se dobi vse polno po našem Krasu in v Gorah. V ravnem, kjer ni bilo jam, ampak močvirja ali stoječa voda, so si zabili par kolov v blatno dno, položili čez par hlodov, ter si sestavili kočje — stavbe na kolen. Teh je bilo posebno dosti pri Ljubljani, na Goriškem pa je že mati-narava sama oskrbela ljudem njihov dom v dupljinah. Take prazgodovinske jame so odkrili v Škocjanskih jamah pri Divači, pri Gabrovici, v Terezijini jami pri Devinu, v Rusi špilji in Lašici pri nabrežinskem viaduktu in drugod. Še dolgo bi bilo treba raziskovati, da bi nam zemlja povedala, kakšno zgodovino še skriva v sebi. — Na tak način so se prebivalci zavarovali pred sovražniki in divjačino. Sčasoma je človek napredoval, zoral si je zemljo, jo posejal ter se prelevil iz lovca v kmeta. Postal je mirnejši, spoznaval koristne kovine ter si iz njih izdelal potrebno poljsko orodje.

Par stoletij pozneje pa ne bi več spoznali naše zemlje. Prebivalci ne stanujejo več po mostiščih in votlinah, ampak so se preselili v hribe, na Gradišča. Mogoče jim ni bilo v prejšnjih domovih dovolj varno, ali pa so jih pregnali sovražniki. Takih prazgodovinskih gradišč je raztresenih širom naše domovine vse polno. Že imena sama nam kažejo kje so bila: na Goriškem Gradu, pri Sv. Križu v Vipavski dolini, v Repnem taboru, Štanjelu, na Gradišču nad Ajdovščino, pri sv. Petru nad Gojačami, na Gradišču pri Doberdobi, pri sv. Petru v Grgarju, na Gradišču pri Cerknem, nad Kobaridom, na Mivišču pri sv. Luciji, pri cerkvi sv. Volarja (Hilarija) pri Robiču in še marsikje drugje. Navadno so pri vsakem takem gradišču bile tudi gomile umrlih. V grobove so jim devali orožje, okrasje, jedila in obleko. Ti ostanki kažejo učenjakom kot zgodovinski kazalci, kje so bila gradišča. Eno največjih grobišč je pri sv. Luciji na levem bregu Bače, potem pod Kobaridom in na Koritnici blizu Grahovega.

Za onimi, skoro bi smeli reči, predhodniki človeštva, so prišli z Balkanskega polotoka drugi, omikanejši. Prvotne praprebivalce so pregnali v samotnejše kraje, kjer so se tekom časa utopili med novimi naselniki. Le še stare posode in kameniti ter bronasti meči v posameznih muzejih govore o njih preteklosti! Novi prebivalci so se zvali Iliri; pleme podobno sedanjim slovanskim narodom. Položili so temelj svoji mogočni oblasti, segajoči od albanskih planin, pa še preko naših Brd in Krasa. Delili so se v več rodov. V naši ožji domovini so bili Veneti, ki so se razgrnili tja doli do Padove. Po našem Goriškem, zlasti v Gorah so bili gospodarji Karni, ki so sloveli kot dobri izdelovatelji orožja. Toda ti so že bili mešanica Ilirov in zapadnih Keltov. Po njih se zove tudi del Alpskega gorovja tja gori od Predila — Karnske Alpe. V jugovzhodnem delu Goriške in po istrskih okrajih so se naselili Istri. Japidi so pa posedli Notranjsko od Vipave, preko Postojne, do ljubljanskega Barja. To so bili, če izvzamemo prvotne ljudi, prvi stalni prebivalci na naših tleh. Najmočnejša je bila ilirska država pod vlado kralja Agrina in potem pod njegovo ženo Teuto. Prizadjali so takrat se razvijajočim Rimljanom mnogo skrbi. Naš pesnik Vodnik je že to vedel, ko je pel:

Mogočen ná morju Ilir'jan je bil
ko se Rimec še ladje je tesat učil!

Nekako v 4. stoletju pr. Kr. so se pomešali z Iliri Galci ali Kelti, ki so prišli iz sedanje Francoske. Nastala je neka galsko-ilirska mešanica, ki jo zovejo zgodovinarji Facoriske.

Gospodstvo keltskih gospodarjev na naših tleh se je moralo že zgodaj umakniti pred rimskimi orli. Rimljanom ni ostalo skrito, da je ravno na naši grudi vojno križišče trgovskih potov na polnočne strani, odkoder so dobivali dragoceni jantar. Tu so se srečevali trgovci, ki so tovorili drago sobolevino in krzno iz sarmatskih (českkih) nižav, z onimi, ki so prihajali iz zlatega Bizanca (Carigrada). Pa tudi dežela sama je radi svoje rodovitnosti in bogatih gozdov vabila Rim, naj razpne do sem svoje mogočne peruti. Najbolj je pa bodlo Rimljana-vojaka, da nima v svojih rokah današnje Goriške zato, ker je pomenila vhod v Apeninski polotok. L. 182. pr. Kr. pomeni začetek vladanja tretjih gospodovalcev naših pokrajinam. To leto so namreč ustanovili Rimljani Oglej, ki nj bila le močna trdnjava, ampak za Rimom najlepše in najbogatejše mesto pod rimskim cesarjem. Čez par desetletji je že štelo to mesto nad pol milijona prebivalcev in imelo še lepše terme (kopališča), templje in forume (trge) sezidane iz nabrežinskega marmorja, kot mesto na sedmerih gričih. Od tod so ponesle rimske legije svoje orle gori do Donave. Tudi Istri so uvideli, da bo kmalu konec njih svobode in so udarili nad Oglej. Toda svoj poskus so l. 180. pri Devinu krvavo plačali. 7 let pozneje so prišli na vrsto Karni, jedro prebivalcev v naših krajih. Vsled neznosnega teptanja svojih pravic se upro l. 113. A sili težkih rimskih kohort in spretni osti konzula Emilija Skaurda so že l. 107. podlegli. Oktavijan je ukrotil l. 44 pr. Kr. Japide in razrušil njih utrjena gradišča ob Pivki. Leta 6. pr. Kr. so Iliri in Kelti še enkrat potegnili meč za svobodo, a prepozno. Rimska moč je bila pri nas že utrjena. Za vojaštvom so prišli v novoosvojene province (iz naših dežel sta nastali provinci Venezia in Carnia) trgovci, stavbeniki, poljedelci; kmalu se je pokazal napredek na vseh straneh. Stari domači jezik se je moral pred rimskim umikati v gore. Posebno skrb so pa Rimljani polagali na dobre

ceste. Še danes se je deloma ohranila stara Vipavska cesta, ki se je vila od Ogleja, preko Soče pri Sovodnjah, mimo Mirna, Križa, Ajdovščine, čez Col in Hrušico na Logatec, Emono in naprej. Važna je bila tudi pot ob Soči, do sv. Lucije in ob Bači čez Cerkno na Loko.

Pa komaj se je jela širiti v našem Primorju omika in kultura, zapljska l. 375. po Kr. nov val iz vzhoda, ki je pokopal pod seboj mogočni rimski imperij. Že prej je pa prišlo med zmagujočim krščanstvom in umirajočim poganstvom do krvavih bitk tudi na Goriškem. Zadnji močni rimski cesar Teodozij se je moral braniti pred puntarjem Eugenijem. 6. sept. l. 394. je prišlo do odločitve na ravnini med Ajdovščino, Vipavo in Uhanji. Krščanskemu cesarju je prišla na pomoč močna burja, ki je s tako silo pihala čez Angelsko goro, da so vse pušice Eugenijevih čet, ki so stale z obrazom proti burji, padale na tla. Toda po Teodozijevi smrti ni bilo več krepke roke, ki bi zatvorila vrata med vzhodom in zapadom. Skozi ta vrata med Trnovsko planoto in Krasom so najprej udrli nemški Gotje, ki so l. 400. pri Timavi blizu Devina potokli rimske legije in se razlili po cvetoči gornji Italiji. Najhujši časi pa so prišli nad naše kraje, ko je hunski kralj Atila, nazvan šiba božja, pustošil doli do Rima. Na tem pohodu je l. 452. uničil bogato Aquilejo. Kolikor je še ostalo prebivalcev pri življenju, so pobegnili na lagune in ustanovili Gradež in nekoliko kasneje tudi Benetke. Ko so se Huni po Atilovi smrti umaknili nazaj v svoje stepe, so drveli po Vipavski dolini in Furlaniji germanski Heruli s svojim vodjo Odoakerjem in odstavili l. 476. zadnjega rimskega cesarja Romula Augustula. Toda svoje zmage so se veselili le kakih 20 let. Tedaj namreč prebrodijo Vzhodni Gotje na skupaj zvezanih sodih močno narastlo Sočo, pobijejo 28. aug. l. 489. na desnem bregu Odoakerja in postavijo svojega poveljnika Teoderika Velikega za kralja. Pod tem modrim vladarjem sta si Italija in naša izmučena dežela nekoliko opomogle. Mir traja pa zopet le malo časa. Spomladi l. 569. se privale po predilski cesti Langobardi iz ogrske nizine in ustanove v Italiji langobardsko kraljestvo. To se je vzdržalo do l. 774., ko je Karol Veliki, mogočni frankovski cesar poslal zadnjega langobardskega kralja Deziderija v nek nemški samostan, kjer je v obupu končal.

Ko so se Langobardi vedno bolj pomikali v Italijo in opuščali svoja selišča po današnjih slovenskih deželah, so prišli v svojo sedanjo domačijo med l. 570—580 Slovenci.¹

Dolga vrsta narodov se je valila skozi te kraje in zadnji v tej vrsti, Slovenci, so se tod stalno naselili. A njih svoboda je le malo časa trajala. Nomadski Huari so jim dolgo mandrali polja in odganjali v sužnost njih žene in otroke. Prvi mogočni slovanski kralj Samo (627—662) je rešil naše prednike sužnosti. Le prekmalu je zopet zašlo svobodno solnce! L. 788. so padli naši pradedje pod francosko-nemškimi meči in od takrat pa do l. 1918 nismo vedeli, kako vzboči prsi zavest, da smo na svoji zemlji mi gospodarji. Pred 6. leti so šele strohnili okovi, ki so skozi stoletja gulili slovenska zapestja! Ali v tem hipu, ko so brali Veliko mašo, je nam turobno zaklenkal zvonček in odgnali so nas iz svetišča. V nas pa je dozorevala misel, ki nas je nevidno spremljala dvanajststo let: Po teh gričih in livadah trohniijo kosti naših dedov, i nam bosta Soča in Adria bučali zadnjo molitev!

¹) Njih prihod nam riše prva zgodovinska slika v prejšni Čolničevi številki.

Dr. M. Brumat.

Krščanski pokret italijanske ženske mladine.

Program ital. dekliske organizacije.

Neki italijanski pisatelj, ki je spisal o dekliskem gibanju v Italiji prekrasno knjigo,¹ pravi, da je Italija sicer razširila svoje meje, da pa še ni postala bolj krščanska. Z žalostjo ugotavlja, da so tisoči in tisoči italijanskih src podobni Jezusovi domovini, ki je oskrunjena od Turkov. Njegovo mnenje je, da bo bodočnost Italije polna solza in nesreč, ako se v Kristusovem duhu ne prekvasi in obnovi. Nasprotno pa bo napočil za Italijo prekrasen dan, poln slave in veličine, če postane zares krščanska.

Vsa katoliška ital. akcija, tako tudi »Italijanska ženska katoliška mladina« stremi za tem, da Italijo pokristjani, da zanese Kristusa v sleherno srce, da ustvari nov rod in na ta način pripravi domovini bodočnost, ki bo razveseljivejša in sijajnih zgodovinskih tradicij mnogo vrednejša, nego je sedanjost.

Poživitev krščanskega duha ni le zato zlasti Italiji nujno potrebna, ker je dežela ena versko najbolj zanemarjenih, ampak tudi zato, ker se nikjer s tako strastjo in zahrbtnostjo ne vodi boj zoper katoliška načela kot prav tu. Že imenovani pisatelj sluti, da se bližajo hudi verski boji in misli, da bo morda tudi Italija doživela, kar je gledal Pariz v februarju l. 1831., ko so podivjane in pijane tolpe vdrle v cerkev S. Germain, jo opustošile in sv. Razpelo poteptale. Po teh dogodkih se je takrat Montalembert oglasil in ves ogorčen zaklical: »Z novo odločnostjo gremo v boj, z odločnostjo, ki jo je žalost posvetila. Z ljubeznijo hočemo zbrati koščke sv. Razpela. V naših cerkvah ste ga razdrobili; dobro, postaviti ga hočemo v svetišča naših src. In križ bomo postavili na nebo naših nad, kjer bomo znova brali božjo obljubo: »V tem znamenju boš zmagal«.

Katoliška akcija v Italiji se živo zaveda prežalostnih verskih razmer svoje domovine. Z bistrim očesom vidi, da se te razmere nikakor ne boljšajo, ampak da se dan za dnem še slabšajo, da so strastno sovraštvo vere, verska brezbržnost in zlasti verska nevednost vsak dan večje. Ta tok hoče zajeziti, s smotno urejeno organizacijo vse mladine hoče preprečiti propast, v katero mora dovesti verska zvođenost in dosledno npravna izprijenost celokupni narod.

Po teh splošnih opombah boste laže razumeli posamezne točke programa ital. dekliske organizacije, ki je:

1. *Vzgoja deklet k odkriti in neustrašni izpovedi ter obrambi kat. vere, k vdanosti do sv. Stolice in otroški ljubezni do Kristusovega namestnika, sv. očeta.*

Dekleta! Poganstvo je žensko poniževalo in v prah teptalo. Krščanstvo jo je napravilo možu enakopravno; ono je ustvarilo viteštvo, ki žensko radi njene nežnosti ščiti in brani ter ji v družabnem življenju daje prednost pred možem. Novodobno poganstvo je začelo žensko čast znova teptati še več, novodobne poganke brez vere in vesti se celo same sebe zaničujejo in prodajajo svoje poštenje in svojo svobodo ter se vklepajo v

¹) Francesco Olgiati: I nuovi orizzonti della gioventù femminile, Milano 1920.

verige poniževalnega suženjstva. Ali niso že tudi pri nas taka dekleta, ki so že pred zakonom prostovoljne sužnje? Zato zahteva čast poštenega ženstva samega, da se odločno postavijo za krščanska načela, da jih skuša znova vsestransko uveljaviti.

Za državno vzgojo je potrebno, da se predstavniki države spoštujejo in ljubijo. — Enako zahteva verska vzgoja, da spoštujemo predstavnike naše vere. škofo in zlasti sv. očeta. Če more biti kateri narod ponosen na svojo dinastijo, smo gotovo mi katoličani, ki smemo z veseljem in odkritosrčnim ponosom zreti na dinastijo sv. Petra apostola. Toda katoličani smo včasih tako omahljivi, da nas zbega vsaka stvar, ki je takoj ne razumemo, ali je v resnici manj primerna. Imejmo večje zaupanje in večjo ljubezen do sv. Petra, ki je skala, katere niti peklenške moči nikdar ne bodo zrušile. Ne radi osebe, ampak radi velike ideje ki jo zastopa, moramo ljubiti in ščititi sv. očeta ... tudi mi ... tudi danes ...

2. *Verska, umska, npravstvena in socialna vzgoja dekleta, ki ga usposobi, da more zanesti v življenje družine in domovine ono plemenitost mišljenja in delovanja, ki odgovarja katoliškim načelom in dejanskim potrebam.*

a) *Verska vzgoja.* Na to polaga ital. dekliška organizacija prav posebno važnost, ker jo v Italiji šola in v veliki meri tudi družina skoraj popolnoma zanemarja. Pa ne le da se zanemarja, ampak na žalost se tudi kratkomalo ubija in zaničuje. Svobodomiselnih profesorji in učitelji govorijo o veri in cerkvi tako, da postane mladina v najboljšem slučaju versko popolnoma brezbrizna, da smatra najmočnejšo kulturno gibalno silo, krščanstvo, za nekaj, kar se je izživelo in spada med staro, nerabno šaro. Vzporedno s krščanskimi resnicami prezirajo tudi krščansko moralo. Posledica vsemu temu je, da mladina izgublja čedalje bolj vse trajne vzore, da se vsa pogreza v grobi materializem. Ta določa njeno mišljenje, delovanje in hrepenenje po sreči. To poslednjo išče le v čutnih, večkrat grešnih tužarskih užitkih. Kdor pa išče svojo srečo le v dobrinah tega sveta, je nikdar ne najde in postane polagoma tudi še nujno krivičen napram osebnemu dostojanstvu in osebnosti lasti svojega bližnjega. Tako se pogloblja tudi socialno gorje, ki nas napolnjuje s strahom, ko motrimo njegov razvoj.

Dekleta in fantje, ali ni tudi naša verska vzgoja vse preveč površna? Ali nam ni postala vera k večjemu le še častitljiva tradicija, ki pa je nič več ne doživljamo? Če je tako, smo izgubili vsaj pol življenja. — Poiščimo znova dragoceni zaklad, ki presega vrednost vseh vidnih zakladov tega sveta. »Pr. Zv.« bi vam delala krivico, ako bi docela zanemarjala versko vzgojo. Zapostavljanje verske vzgoje je pa tudi velika narodna krivica, ker le narodi, ki so prežeti od verske misli, so vredni življenja in se morejo v težkih preizkušnjah ohraniti. Le taki narodi morejo doživeti tudi socialno prerojenje. Zato svetujemo, da imate včasih tudi verske konference pri svojih sestankih, da skušate reševati težja verska vprašanja in se osvoboditi od raznih verskih dvomov, ki so jih danes mladi ljudje tako polni in jim prav zato zelo manjka onega mladostnega zanosa, ki daje pravo mladost.

b) *Umska kultura.* Verske mlačnosti, površnosti in brezbriznosti je krivo predvsem to, da v novodobnih glavah ni jasnosti, ni prave razsodnosti in samostojnosti v mišljenju. Ti današnji ljudje, predvsem inteligenti, zanikajo celo možnost spoznanja najvažnejših življenjskih resnic. Glave novodobnih ljudi so polne časnikov, listov in knjig, a prazne možganov,

ki bi laž od resnice ločili in razna spoznanja urejevali. Najpodlejši in najnesramnejši list more danes brez najmanjšega odpora obvladati glave in srca tisočev, tudi takih, ki se s svojo samostojno sodbo zelo ponašajo. Posebno ženska je zelo malo samostoina v mišljenju. Ko je v cerkvi, se v vsem strinja s cerkvenim govornikom, ko sliši najpovršnejšega človeka na cesti, ki govori prav v obratnem smislu, se mu smeje in je spet na njegovi strani. Zlasti to je žalostno, da kdor zavzame njeno srce, postane obenem že tudi gospodar njene glave. Moj Bog, koliko je takih revnih deklet zlasti med izobraženimi meščankami. Pa so med njimi tudi redke izjeme, ki jih smemo današnjim možem zelo priporočiti, naj se zgledujejo na njih.

Dekliška organizacija si je torej postavila za nalogo, da s predavanji in debatami o najrazličnejših vprašanjih zanese nekoliko več luči v dekliške glave, da jih tako vzgoji k odločni samostojnosti v mišljenju. In te samostojnosti je dekletom čedalje bolj treba, čimbolj ženska stopa v javnost, v kateri hoče soodločevati kot možu enakopravna osebnost. Dekleta, poostrite svoje umske sile, nabrusite uma svitle meče, da boste mogle v vse življenje zanesti tudi pravo luč in svetlobo. Marija, največja žena, je dala svetu Luč, ve pa mu jo zopet vrnite!

c) *Nravna resnoba.* Mladi ljude so bili vedno lahkomiselni, a morda le ne tako kot danes — zlasti ne dekleta. Vedno poslušamo jadikovanje o silno resnih časih, v katerih živimo — in vendar tako malo resnosti med mladino. Imamo vtis, kakor da se svet hoče plesaje upropastiti. Toda ne glede na to ali ono dobo — *ženski poklic je vedno silno resen.* Koliko žrtev, samozataje, bridkosti vseh vrst zahteva materinski poklic. Mati, ki ni močna v trpljenju — postane nesreča za svojo družino in poguba za človeško družbo. Kako pa naj žena nosi svoje odgovornosti polno, težko breme, če je bila v mladosti vdana le vrtoglavi norosti, če je mislila le na plese in veselice, na obleko in ljubimsko igrčkanje, če se nikdar ni vadila v odpovedi? Le žrtev in odpoved delata ženo veliko.

Tudi naša društva morajo vzgajati dekleta tako, da bo vsakdo lahko opazil na njihovi obleki, v načinu občevanja s tovarišicami in tovariši, pri delu, pri zabavah, skratka vsepovsod, kjer nastopajo, da se zavedajo resnosti svojega znanja. Društvo, ki bi vzgojilo le dobre pevke, igralke in telovadkinje, bi napravilo mnogo premalo ali nič.

d) *Socialna vzgoja.* Več družabnega čuta, več vzajemnosti, več čuta odgovornosti v zasebnem in javnem udejstvovanju, več smisla za medsebojno pomoč v družini, stanu, vasi, narodu — pa tudi več občeloveške zavesti v prepričanju, da so tudi posamezni narodi le člani one velike družine, ki jo imenujemo človeštvo in da se morajo medsebojno spoštovati ter podpirati. To potrebo čuti ital. dekliška organizacija. Iste potrebe so tudi med nami.

(Nadaljevanje sledi.)

Gospodinjski tečaj.

Že dolgo se je ukvarjala Prosvetna Zveza z mislijo na gospodinjski tečaj. Vse predvoine gospodinjske šole, v katerih so dobivala dekleta gospodinjsko izobrazbo, so po večini prenehale. Pa tudi v preostalih gospodinjskih šolah se zahteva za vzdrževanje tako ogromna vsota, da je naša kmečka dekleta nikakor ne zmorejo. In vendar, kdaj je bila gospodinjska izobrazba našim mladenkam bolj potrebna, kot ravno v teh dneh gospo-

darske krize. Nujna je postala štedljivost pri hranilih, neobhodno nam je potrebno znanje o konserviranju sadja, o gojitvi sviloprejk itd. Vsega tega pouka pa ne more nuditi dekletom domači dom.

Zato je Prosvetna zveza s precejšnjimi žrtvami *omogočila gospodinjski tečaj, ki se bo začel sredi julija v Gorici*. Vkljub temu, da je čas tečaja omejen samo na en mesec, se je najnujnejša tvarina porazdelila tako, da bo vsaka udeleženka brez dvoma odnesla domov zadostno uvodno znanje, ki je potrebno za samostojno pravilno vodstvo ekonomije. V dopoldanskih urah se bodo tečajnice učile kuhanja, popoldne šivanja in konserviranja sadja, zvečer pa bodo prisostvovalle pouku o zdravstvu, praktičnem gospodinstvu, vzgojeslovju, knjigovodstvu, blagoznanstvu, liturgiki in vrtnarstvu. Za predavanja je oskrbelo vodstvo prvovrstne strokovne moči.

Vzdrževalnina znaša 180 lir za udeleženko. Vse udeleženke bodo imele skupno stanovanje in prehrano. Revnejše prosilke naj vložijo prošnjo za znižano vzdrževalnino. Priponnimo pa, da bo te ugodnosti deležnih le malo deklet, ker so režijski stroški za tečaj visoki. Ona dekleta, ki reflektirajo na znižana mesta, naj prilože prošnji za sprejem potrdilo župnega urada, da so ubožne in izkaz pristojnega društva, da so delavne članice. Prošnje je treba vložiti do 30. junija na tajništvo Prosvetne zveze, Corso Verdi 37, Gorica. Izjemoma le se sprejemajo prošnje do 6. julija.

Pozivamo tem potom vsa društva in denarne zavode, naj podprejo domača dekleta z denarno podporo, ter jim na ta način omogočijo udeležbo. Po dovršenem tečaju bodo ta dekleta lahko v zmanjšanem obsegu vodile podobne gospodinjske tečaje v domači vasi.

Članice, ne zamudite ugodne prilike!

Solnce in sence.

(Slike iz društvenega življenja.)

Ko se je zvečerilo, se je gnetla na kolodvoru številna množica ljudi. Domov so odhajali študentje, delavci, cele družine so šle na deželo, ker nihče ni hotel teh lepih pomladanskih dni zabiti med zidovjem. Prišla sta tudi naša Jelševca, dobro obložena z zavitki. V taki gneči človek ne gleda rad na druge, ampak pazi sam nase, da preje opravi pri blagajni in si poišče prostor v vagonu.

Že sta šla na peron, kar naenkrat zagledata dekle, ki se je smejala na ves glas, kadila cigareto, naslanjala se na kolo in koketirala trem mladičem, najbrž meščanom.

»Poglej, Janko! Ali ni ta Slavka?«

Bila je. Šla je domov za Veliko noč, kot je pisala. Našmarila se je, kolikor se je mogla, da bi ja pokazala Jelšancem in posebno dekletom Jelšankam, kaj je ona.

»Pustimo jo,« je dejal Janko, »saj vidiš, kako se ji smeje vse. Rečem ti, Milka, tako prismojeno dekle dela sramoto vsem, posebno naši vasi.« Odšla sta v vlak. Stroj je zapiskal, vozovi so se premaknili in vlak je odtrčal. Iz sosednjega kupeja sta slišala Janko in Milka razposajen smeh, kletvino, kvanto in spet krohot. Veronična Slavka se je peljala v tem kupeju.

Bila je že tema, ko se je vlak ustavil na bližnji postaji. Izstopilo je precej ljudi, med njimi učitelj in Milka ter Slavka, ki je čakala, da so ji izročili kolo.

»Devet bo kmalu,« je dejal Janko. »Treba je, da hitim, sicer zamudim pevsko vajo.« Stopila sta na voz, ki je čakal in se odpeljala. Za vozom je med smehom in krikom pridirjala na kolesu Slavka in za njo par fantinov.

Ko sta stopila došleca v društvo, so bili pevci in pevke že zbrani. Po navadi so utihnili, ko je stopil pevovodja. Ta večer pa niso mogli končati pogovorov, ki so sé vsi sukali okrog hišnične hčere Slavke. Prismojena je, so dejali eni, zgubila se je, so pristavljali drugi, v sramoto nam bo, so govorili tretji. Zlasti dekleta so zaničljivo zmajevale z glavami, češ, nas hoče osramotiti, pa bo samo sebe. Fantje pa, poredni, kot vedno, so nagajali dekletom: Ta vas pa poseka, so govorili, presneto je mestna in gibčna, pa prav nobel obleko ima. Ta bo za nas!

S težavo je ta večer začel Janko vajo. Raztresenost je bila tako velika, da je celo mirni Stoparjev Janez pel iz sopranskih not in da prav nobeden ni pazil na znamenja, najmanj seveda Milka, kateri so dogodki tega dneva bili velika, a lepa uganka. Učitelj se je jezil in šele po resnem opominu se je vrnila pozornost in zadonela vesela velikonočna pesem:

»Dan, presveti, dan veselja« ...

Niso še prav končali, kar naenkrat zaropče na vrata in skoz nje stopi — Slavka. Zunaj je mirila Veronika razjarjenega moža. — Vsi so obstali.

»Moj naklon« je zadonelo pri vratih in dvoje nog je zaskakljalo po sobi. Vzduh parfuma se je razvlekel med stenami in svilen, globoko izrezano krilo je zašumelo po izbi. Dekleta so stisnila glave druga k drugi, fantje pa nosove.

Kakor blisk se je dekle zaletelo k Ludoviku, ki je začuden gledal ta nenavadni pojav in mu dalo vpricho vseh šopek nagelnov, rdečih kot kri.

»Na, Ludvik, takega darila nimajo Jelševke, tudi Potokarjeva Milka ne, čeprav se vozi z učiteljem v mesto! Ha, ha!« Kot bi trenil se je dekle zavrtelo, prezirljivo oškinilo družbo in izginilo med glasnim smehom skozi vrata. Hipno so vsi obstali začudeni. Milka je zarudela, Ludvik strmel, učitelj in drugi molčali, dokler se ni oglasil Janez: »Ti vražja baba ti, kar zletel ti je zlomek iz sobe. To bi jo treščil, da bi se spak petkrat zasusukal na teh gosposkih petah!«

In vsem se je šele sedaj zdelo zamujeno, da niso branili svoje časti in se dali zasmehovati od dekline, ki je sama celemu svetu v zasmeh. Tisto noč stari ni spal doma od jeze.

Skušnjo so končali. Zasmehljivo so nagajali Ludviku, češ take rožce si dobil, ki so že stokrat preduhane. V poper jih zakoplji in s terpentinom namaži — bo vsaj nekaj duha.

Fant se je nekaj časa norčeval, nato vzel rože in jih vrgel Milki v naročje.

Dekle je oblila rudečica, Janko zgrabi hitro za nageljne in jih zažene nazaj v Ludvika z jeznim pristavkom: »Oni jih vračaji, ki ti jih je dala, ne pa njej!«

In spet so se vsi spogledali. Ludvik je jezno odšel in spoznal, da je sejni sklep rodil uspeh. — »Le čakaj, ti že pokažem — vsem, prav vsem bom pokazal, najbolj pa njej — Milki!«

Na Veliko soboto so nesle dekleta belo pogrnjene jerbace k žegnu. Pred vratmi so se nastavili fantje. Hoteli so videti, katera se vrne prva — tista se bo namreč še tisto leto omožila.

Stari gospod je odmolil, dekleta so zagrabile jerbace in prva je pritekla skozi vrata — Potokarjeva Milka.

Fantje so udarili v smeh češ, Ludviku bo že letos ušla.

Zvečer pri procesiji pa je imel Ludvik lep rudeč, svilen prtček v žepu in oba velika žepa polna rdečih pirhov. In celo pobahal se je pred vsemi: To mi je dala Slavka! — Dekleta so se nasmejala in mu podajale poredno roko: »Čestitamo! Gosposko nevesto si si izbral, lahko boš še z njo — berač!«

Vse te nepotrebne besede in spremembe je v Jelševju napravila ena sama — pevska vaja.

Lojze Bratuž.

3. *Priključitev vseh pevskih in glasbenih društev k »Pevski Zvezi«* (Odsek Prosvetne zveze v Gorici.)

Vprašanje nastane sedaj, ali je res mogoče udejestviti te načrte in če se bodo v resnici uresničili ter obstali. Vse to se izvrši a nujno moramo poskrbeti, da se ustanovi v področju Prosvetne zveze »Pevska zveza« katera se mora lotiti z vso vnamo resnega delovanja med našimi zbori, ki se bodo priključili k Pevski zvezi. Edino ona bo pripomogla našim pevskim zborom povzpeti se do one višine, ki se od pevskega zbora mora pričakovati, če se bodo držali z vso strogostjo prejšnjih navodil in drugih, ki jih bode Pevska z. pošiljala. Ta poslednja bodi zvezda vodnica naših zborov v Jul. Krajini, pravi kažipot k lepoti in umetnosti naših in drugih pesmi, pravi studenec, ki bi ugasnil vročico grobatosti pri proizvajanju naših pesmi izpral in očistil vse kar je umazanega pri naših zborih in oni bodo prisiljeni ker bodo čutili potre-

Petje.

bo priključiti se k pravi matici. Vse to bo le v interesu našega ljudstva, ki se po državnosti loči od naših bratov in ne more zajemati tiste hrane, ki jo oni deloma imajo a mi si jo želimo, da bo vzcvetela tudi tu prava pesem in pravo pojmovanje do nje.

4. *Naloga pevskih zborov in glasbenih odsekov na splošno in do »Pevske Zveze« ter obratno.*

Kakor sem že v začetku omenil, so glasbeni odseki in pevske zbori zato, da se sami muzikalčno izobrazujejo in da nudijo poleg veselja in zabave neposredno glasbeno izobrazbo (kulturo) tudi našemu ljudstvu. Ni dovolj da glasb. odsek ali pevski zbor zasniva ali zapoje eno narodno pesem tje v en dan, mora jo pred vsem čutiti, poznati mora duševnost naših prednikov, zakaj so oni pevali n. pr. tubobne pesmi, polne trpljenja in žalosti, kaj in kakšen je bil njih vzrok in narava.

Z eno besedo poznati morajo duševnost našega naroda ž njim čutiti in ko vse to občuti njih duša šele potem bo pesem prava in lepo zvenela.

Tudi ni vseeno ali zapojejo pesem našega skladatelja ne da bi poznali več ali manj njegovo duševnost, kaj je on mislil ko je pesem napisal; nadalje se morajo popolnoma uživeti v pomen pesmi (preštudirati besedilo) in primerjati ž njim melodijo. Ko vse

to občutijo, potem bo pesem pravilno in lepo zapeta in le na tak način bo našla pravega umevanja pri ljudstvu ali vsaj podala mu bo pravi odsev pesmi in tako bo naloga zboru deloma izvršena. Le z dobrim in pravilnim umevanjem pesmi, bodo zbori vršili pravo nalogo, ker le tako pride do prave veljave prava interpretacija pesmi in ljudstvo jo mora le tako slišati, potem bo šele izčrpalo iz nje pravo vrednoto nje lepoto in pomen.

To bi bila naloga, ki jo morajo vršiti pevski ter glasbeni odseki na splošno, na drugi strani pa imajo tudi drugo nalogo in sicer do Pevske Zveze.

Kakor bomo slišali v naslednjem odstavku, bo Pevska Zveza, kakor prava mati in vzgojiteljica dajala pravo duševno hrano svojim članicam.

Zato je potrebno, da bodo vršili zbori in gl. odseki vse dolžnosti, ki jim bo nalagala Pevska Zveza, t. j. njihovi voditelji bodo morali izvrševati in udeležiti vse tiste naloge in navodila, ki jih bo P. Z. dajala, poročati o uspehih, o novih članih, kakšne in koliko pesmi so vzeli v določenem času. Od časa do časa ko bodo revizije se bodo morali v to svrhu pripraviti za nastop ene ali

dveh pesmi, o katerih bodo revizorji v stikih v dopisovanju, prirejati revizije in tudi druga predavanja. Vse to v praktičnem oziru s tem, da se ustanovijo pevška okrožja.

Popravite takoj! V glasbeni prilogi zadnje številke »Čolnič« se je vrnilo par napač, ktere naj g. pevovodje takoj popravijo.

I. In sicer pri pesmi »Prstan«: 1. Na drugi strani, v zadnji vrsti, v drugem taktu, v zboru sta zadnja dva zloga v besedilu pomaknjena preveč na desno in izpuščen je zlog »ra« (dost). Besedilo tega takta naj se torej v zboru glasi tako: (Sprem) *nik mi skoz radost, ra* (dost in bol). 2. Na tretji strani v tretji vrsti, v drugem taktu naj ima bariton - solo na zlog »zla« drugo noto »g« in ne »f«. — 3. Na četrti strani, v zadnji vrsti, v zadnjem taktu naj ima tenor zadnjo noto »c« in ne »es«.

II. Pri pesmi: »Žalostna Marija«: 1. V peti vrsti, v prvem taktu manjka križec v altu pred noto »h« nad zlogom »ce«. 2. V zadnji vrsti, v tretjem taktu manjka v altu »b« pred noto »h« nad zlogom »trn« in v četrtem taktu naj se spremeni v soprano druga nota »a« v gorenji »d«.

Vinko Vodopivec.

Telovadba.

Skupščina telovadnih odsekov je bila sklicana na binkoštni pondeljek v Gorico. Skupščine so se udeležili naslednji odseki: Gorica, Idrija, Miran, Dornberg, Batuje, Št. Vid pri Vipavi, Sv. Križ - Cesta, Bilje in Sp. Idrija. Odsotnost sta opravičila odseka iz Vrhpolja in Števerjana, brez opravičila je izostal rihemberški od-

sek. Vseh udeležencev in udeleženek je bilo 28. Po poročilu vodstva in revizorjev, so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. Okrožni nastopi se nameravajo prirediti: v Batujah dne 27. julija, v Št. Vidu pri Vipavi dne 15. avgusta, nastop idrijskega okrožja o priliki izleta v Zadlog pri Črnem Vrhu, glavni nastop dne 7. septembra v Mirnu. Izvajale se bodo vaje iz leta 1924 (Orl. vaditelj.)

2. Tekme iz lahke atletike naj bi se vršile po možnosti pred vsakim telovadnim nastopom.

3. Kroj za članice opiše prihodnja številka »Čolniča«. Informacije daje g.a Ferjančičev G., Riva Piazzutta 18, Gorica.

Kroj za člane: navadni dosedanji telovadni kroj brez čepice. Kroji se nabavljajo potom tajnika Telov. oddelka, Fr. Bratuž, Via Stretta 5. Gorica.

4. Sestavi naj se brošura, v kateri naj se omenja načelni program telovadcev.

5. Odbor, ki ga je izvolila skupščina je naslednji: Tehnični odbor tvorijo: Mermolja Bogomir, Kolav-

čič Fr., Bratuž Franci, Gregorič Milka in Treven Toni.

V širšem odboru so: Treven Anton, Rebek Avg., Lojk Leopold, Koron Jožef, Bavdaš Ivo, Vitežnik Vik., Ferfolja Jožef, Jakin Fr., Vidmar L. in vaditeljice: Fanči Grudnova, Cigoj Marica, Lukežič Mila, Vuk Zala, Lavrenčič Fani in Ang. Maraž ter Lah Pavla.

Načrt za tekme prinese tozadevna okrožnica. Pojasnila daje M. Mermolja, Batuje.

Dopisi, ki se nanašajo na telovadno gibanje, naj se pošiljajo tajniku Fr. Bratuž, Via Stretta 5, Gorica.

Društveni vestnik.

Prosvetna zveza.

Društvom!

Prosvetna zveza je vložila dne 14. maja na prefekturo v Videm 32 prijav za ustanovitev prosvetnih društev. Dne 18. junija je pravni oddelek Prosv. zveze prejel iz Vidma odlok, s katerim *se prepoveduje* pravni obstoj omenjenim društvom.

Razlogi, ki jih navaja prefektura za zavrnitev prošenj, so v glavnem naslednji:

1. Ker imajo društva namen širiti krščansko kulturo med Slovenci Julijske krajine, jih oblast ne odobri. Temu se namreč protivi zakonodaja, ki ne pripušča ločitve državljanov po svetovnem nazoru in narodnosti.

2. Prefektura ne dovoli društev iz razloga, ker nimajo v njih možnosti sodelovanja drugorodci. Ne vidi v pravilih zadostne garancije za pouk v laški literaturi in umetnosti, ki bi jo moral poučevati v društvih laški učitelj, ki naj bi bil obenem član društvenega odbora.

3. Oblastvo zahteva, da se zagotove tem društvom zadostna materialna sredstva. Tega zagotovila pa ne najde v pravilih, ker manjka v

njih izjava članov, da garantirajo za finančni obstoj društva.

4. Društvena pravila omenjajo tudi društvene odseke, katerih pa oblastvo ne priznava, češ da tvorijo ti odseki že sami na sebi društvo.

5. Prefektura se sklicuje na nezanesljivo zadržanje predlagateljev pravil, ter jim vsled tega odreka sposobnost, ohraniti društveno delovanje v postavnih mejah.

Kaj pa sedaj? Predvsem svetujemo društvom hladnokrvnost. Ta prepoved naj jih nikdar ne zbega. Zavedamo se namreč dobro, da zadnja beseda še ni izrečena. Prosvetna zveza je izročila namreč vso zadevo v roke našima poslancema, da je zastopata pri najvišji inštanci. Poleg tega vložil Prosvetna zveza utok na notranje ministerstvo. Iz razlogov samih je razvidno, da so iz trte zviti in da jih ni narekovala skrb za zakon, temveč nesmiselni šovinzem.

Svetujemo društvom, naj mirno vrše svoje delo z ozirom na lokalne razmere. Modri predsedniki bodo začasno na ta ali oni način našli primerno formo za nadaljevanje potrebnega kulturnega dela. Znak neemožnosti bi bil, ko bi prizadeta dru-